

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ 1ο: ΜΕΡΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ Α

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΑ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ

ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ!!!

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΠΗΓΕΣ

Π.1¹

Αθήνα. Δασκάλες εκπαιδεύονται στη χρήση αντιασφυξιγόνων μασκών (1940)

¹Όπου Π.1, Π.2... εννοείται Πηγή 1, Πηγή 2, κ.τ.λ.

Π.2

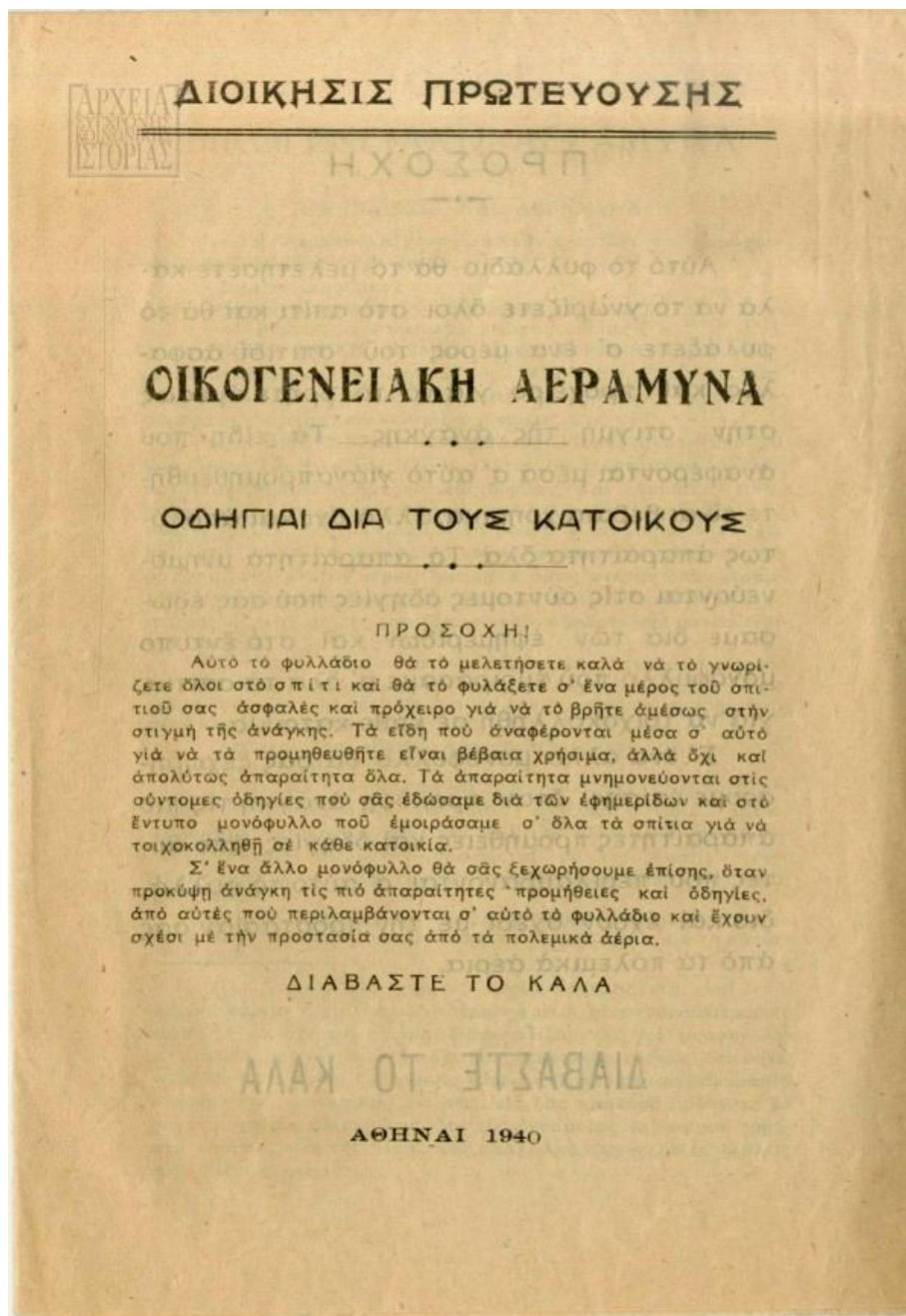

Αντιαεροπορικό όρυγμα. Αθήνα, 1940, Βούλα Θεοχάρη- Παπαϊωάννου

Π.3 Βομβαρδισμοί και καταφύγια

«Όταν σήμαινε συναγερμός, χαιρόμασταν! Στη δικιά μας πολυκατοικία δεν είχε χώρο για καταφύγιο. Στην απέναντι όμως που έμεναν τα ξαδέλφια μας είχαν μετατρέψει μια μεγάλη αποθήκη στο υπόγειο σε καταφύγιο. Δηλαδή είχαν βάλει σακιά με άμμο γύρω γύρω κι αυτό ήταν. Η μαμά κι ο μπαμπάς δεν το κουνούσαν από το κρεβάτι τους, υποχρέωναν όμως εμάς να πάμε. Τρέχαμε με πολλή χαρά! Φορούσαμε πάνω από τις πιτζάμες κάτι κόκκινες ρόμπες από μαλακιά ζεστή φανέλα που μας είχαν ράψει λίγο πριν κηρυχτεί ο πόλεμος. Εκτός από τα ξαδέλφια μας, το καταφύγιο γέμιζε παιδιά. Σχεδόν κανένας μεγάλος δεν ερχότανε, μόνο δυο γιαγιάδες τυλιγμένες σε κουβέρτες που σχεδόν μισοκοιμόντανε. Κάποιος μπαμπάς είχε κρεμάσει ψηλά δυο λάμπες πετρελαίου [...] Ήτανε μισοσκοτεινά, μα τι μας ένοιαζε; Παίζαμε ένα σωρό παιχνίδια. [...] Που αλλού να συναντήσει η Λενούλα τον Ιωακείμ, [...] Και τώρα μπορούσαν να κάθονται δίπλα δίπλα, να κρατιούνται από το χέρι και να του λέει ποιήματα. [...] Μα να που εκείνο το βράδυ ακούσαμε βόμβες να πέφτουν κάπου μακριά. [...] Βομβάρδισαν τον Πειραιά. Φαίνεται έχει και θύματα. Μας κόπηκε το κέφι για το καταφύγιο. Δεν είχε γούστο πια αφού αλλού σκοτώνονταν». [Άλκη Ζέη, *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 2013, σ. 179-180.]

Π.4

Φυλλάδιο με οδηγίες για την προστασία
από αεροπορικές επιδρομές.
Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας

Λίγα λόγια για την ΕΟΝ

Η **Εθνική Οργάνωσις Νεολαίας** (ΕΟΝ ή Ε.Ο.Ν.) ήταν κυβερνητική οργάνωση νέων που ιδρύθηκε από το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά το 1936 και διαλύθηκε τον Απρίλιο του 1941, τρεις μήνες μετά το θάνατό του, με την κατάρρευση του μετώπου από τη Γερμανική εισβολή.

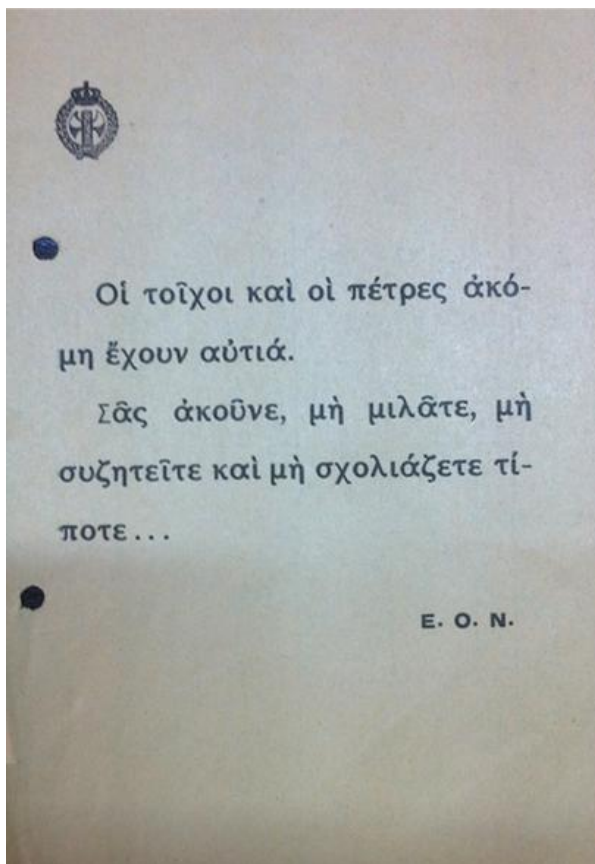
Σκοπός της οργάνωσης αναφέρεται: για την «επωφελή διάθεσιν του ελευθέρου από της εργασίας χρόνου των νέων, προς προαγωγήν της σωματικής και ψυχικής καταστάσεως αυτών, ανάπτυξιν του εθνικού φρονήματος και της πίστεως προς την θρησκείαν, δημιουργίαν πνεύματος συνεργασίας και κοινωνικής αλληλεγγύης...».

Ο Ιωάννης Μεταξάς είχε ως σκοπό του μέσα από την οργάνωση αυτή να διαμορφώσει τους νέους σε «πατριώτες», δηλαδή κυρίως υποστηρικτές του καθεστώτος.

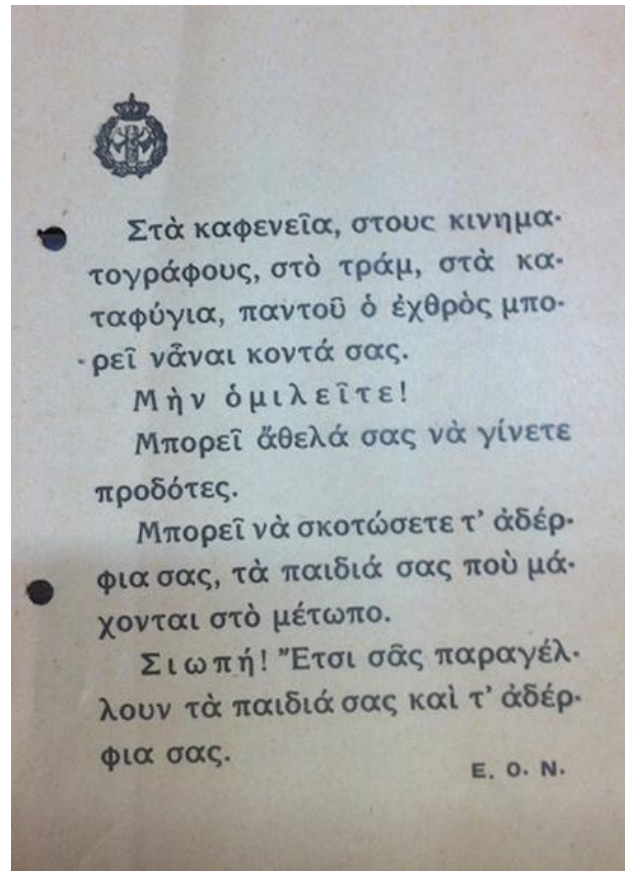
Πηγή: <https://el.wikipedia.org>

Πόλεμος 1940: Αφίσα – Προπαγάνδα ΕΟΝ κατά της κατασκοπίας

Π.6

Π.7

Πόλεμος 1940: Προπαγανδιστικό υλικό της ΕΟΝ κατά της κατασκοπίας

Π.8 Γεωργική Επιστράτευση

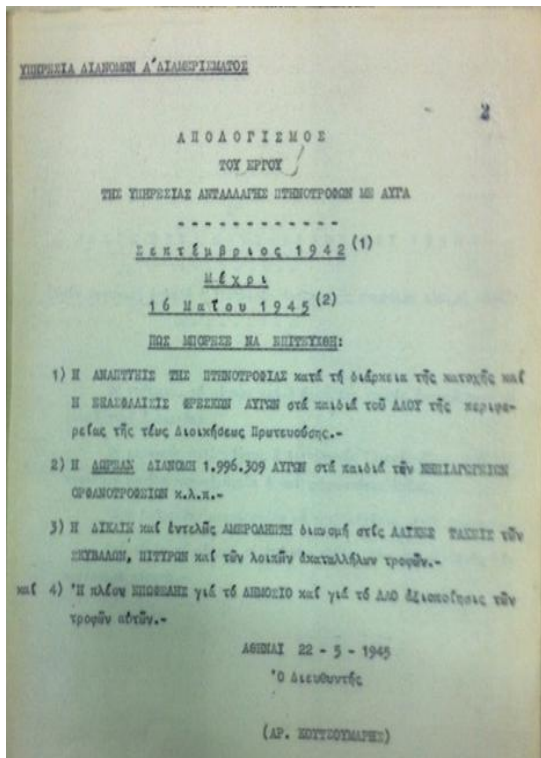
α. «Εφιστώμεν την ιδιαιτέραν υμών προσοχήν εις το σάλπισμα της Γεωργικής Επιστρατεύσεως, το οποίον ο Αρχηγός της Κυβερνήσεως κ. Ι. Μεταξάς απηύθυνε προς τους Έλληνας άπαντας, καλών αυτούς να καλλιεργήσουν πάντα πόδα διαθεσίμου εδάφους. Υφ' ας δεινάς περιστάσεις ευρίσκεται σήμερον ο πολιτισμένος κόσμος, θα ήτο εγκληματική η εις το σημείον τούτο και ελαχίστη έστω αδιαφορία, διότι θα υστέρει την πατρίδα των μέσων να διέλθη αλώβητος από κινδύνους τους οποίους συνεπάγεται η εμπόλεμος κατάστασις εις το ζήτημα της διατροφής του πληθυσμού εξηρητημένης από το εισαγωγικόν εμπόριον και θα εδημιούργει συνεπείας εχούσας απήχησιν εξ υποσιτισμού εις σειράν μελλοντικών γενεών, ως τούτο παρατηρήθη κατά τον μέγαν πόλεμον 1914-1918. Όθεν, παρακαλούμεν υμάς όπως μεριμνήσετε ανυπερθέτως και καλλιεργηθεί γεωργικώς πας χώρος ον διαθέτετε, αναφέρατε δε εις ημάς εν καιρώ την εκτέλεσιν της παρούσης, ην και προσωπικώς θέλομεν παρακολουθήσει».

β. «Η κάθε σπιθαμή ελληνικής γης πρέπει να δώσει γρήγορα κάτι. Μια πατάτα έστω, μια οκά δημητριακών καρπών, ένα κιλό σταριού»

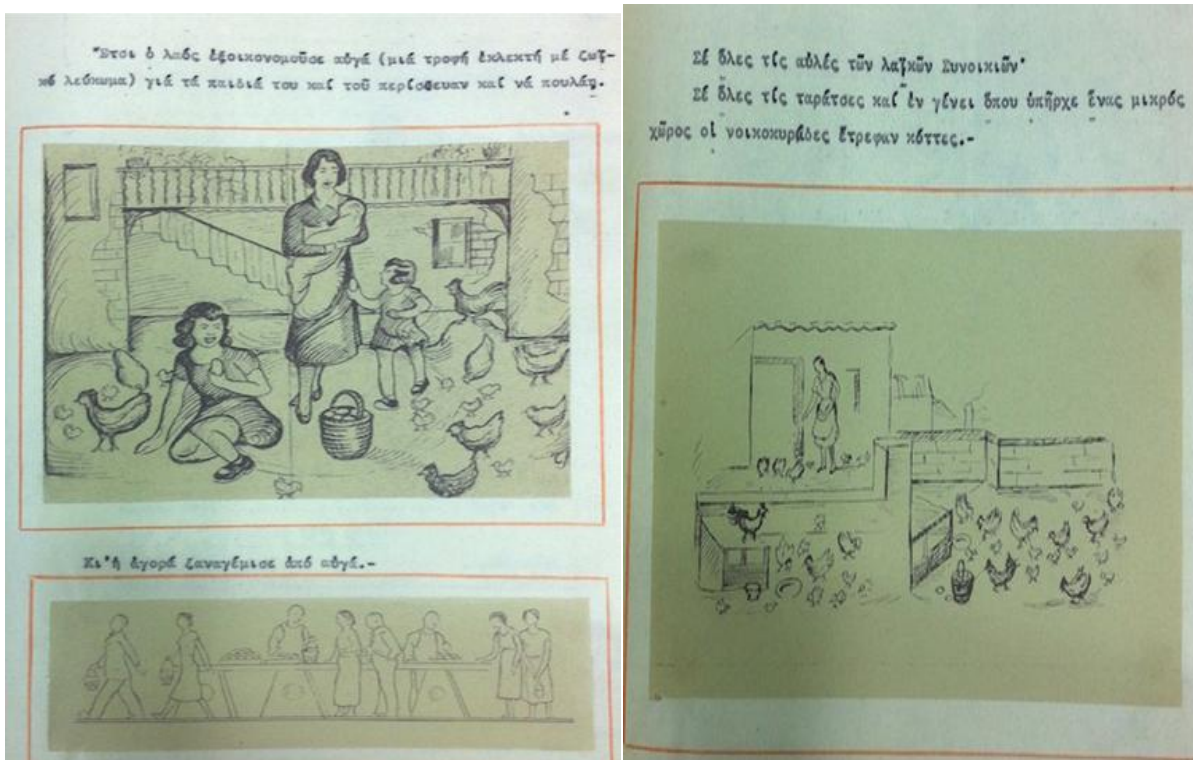
[Αποσπάσματα **α.** από «Επιστολή του γραφείου Υπουργού προς το Λύκειο Ελληνίδων», 13/9/1939, αρχείο 383, αρ. 384, **β.** από «Εγκύκλιο προς άπαντα τα μέλη της ΕΟΝ» 13/11/1939, από το βιβλίο της Μ. Πετράκη, 1940-Ο άγνωστος πόλεμος. Η ελληνική προετοιμασία στα μετόπισθεν. Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2014, σ.75-76]

(Σημείωση: Στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί την αξιοποίηση της πηγής Π.8. α, β στην τάξη, συνιστάται η μεταγραφή της σε απλή νεοελληνική γλώσσα).

Π.9 α

Π.9. β, γ

Από τον Απολογισμό του έργου της Υπηρεσίας ανταλλαγής πτηνοτροφών με αυγά (1942-1945)
[Σημείωση: Το αρχαιακό υλικό που έχει αξιοποιηθεί από τα ΓΑΚ και το Μουσείο Μπενάκη στο παρόν Φύλλο Εργασίας, προέρχεται από την Έκθεση για την Απελευθέρωση της Αθήνας «Η Αθήνα Ελεύθερη-12 Οκτωβρίου 1944» 1-30/10/2015. Πηγή: <http://freeathens44.org/>].

ΟΜΑΔΑ Β

Προστασία Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΠΗΓΕΣ

Π.1. Η προστασία και φύλαξη των πολιτιστικών θησαυρών

«Στις 28 Οκτωβρίου ξεκίνησε από την Αρχαιολογική Υπηρεσία μια γιγαντιαία προσπάθεια φύλαξης των ελληνικών θησαυρών. Με προφορική εντολή άρχισε αμέσως η διαδικασία συσκευασίας και φύλαξης των νομισμάτων του Νομισματικού Μουσείου. [...] Μέχρι τις 10 Νοεμβρίου ολοκληρώθηκε ο εγκιβωτισμός των εκθεμάτων σε 60 κιβώτια που παραδόθηκαν στο θησαυροφυλάκιο της Τραπεζής Ελλάδος.

Στις 28 Οκτωβρίου το Βυζαντινό Μουσείο, που είχε ήδη προετοιμαστεί για τη φύλαξη των πολυτιμότερων αντικειμένων της συλλογής του συσκεύασε ένα μέρος τους σε πέντε κιβώτια και τα μετέφερε στο θησαυροφυλάκιο της Τ. της Ε., ενώ τα λοιπά αντικείμενα φυλάχθηκαν σε ορύγματα στην αυλή του μουσείου. [...] Στις 11 Νοεμβρίου δίνονται από τη Διεύθυνση Αρχαιολογίας του Υπουργείου Παιδείας λεπτομερείς οδηγίες για την προστασία των διαφόρων μουσείων από τους εναέριους κινδύνους και σχηματίζονται επιτροπές απόκρυψης και ασφάλισης των εκθεμάτων με συντονιστή τον καθηγητή αρχαιολογίας Γεώργιο Οικονόμου. Τα μεγάλα χάλκινα αγάλματα του Αρχαιολογικού Μουσείου καθώς και άλλα μικρότερα συσκευάστηκαν το καθένα με ειδικά περιτυλίγματα και πισσόχαρτα, τοποθετήθηκαν σε μεγάλα, καταλλήλως επενδυμένα κιβώτια και φυλάχθηκαν τα περισσότερα στα υπόγεια της νέας πτέρυγας του μουσείου, όπου σκεπάστηκαν με άμμο. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο απόκρυψης, «τριανταπέντε κιβώτια φυλάχθηκαν στο σπήλαιο της Εννεάκρουνου και άλλα είκοσι δύο στις φυλακές του Σωκράτη». Τα πολύ μεγάλα αγάλματα και ανάγλυφα τάφηκαν σε τάφρους που ανοίχθηκαν στις ίδιες τους τις αίθουσες. Όσα κρίθηκε ότι δεν ήταν σημαντικά και δεν κινδύνευαν παρέμειναν στις άδειες, ερημωμένες αίθουσες του μουσείου.

Τα γλυπτά του Μουσείου της Ακρόπολης φυλάχθηκαν σε διάφορες κρύπτες, ενώ ανοίχτηκε «μέγας λάκκος εντός της αιθούσης του Παρθενώνος», ο οποίος χωρίστηκε σε τρία διαμερίσματα. Τα υπόλοιπα αρχαία, όσα δεν χώρεσαν στο λάκκο, φυλάχθηκαν στην κρύπτη του Εννεάκρουνου, στις φυλακές του Σωκράτη, στην κρύπτη της πύλης του μουσείου και στην αυλή. Άλλα τάφηκαν σε λαξευτά φρέατα επί του βράχου της Ακρόπολης, κατά μήκος της βόρειας πλευράς του Παρθενώνα. Τα γλυπτά του Μουσείου Δελφών και ο Ηνίοχος, ο οποίος είχε χωριστεί σε δυο μέρη, τοποθετήθηκαν σε κιβώτια με άχυρο και μπαμπάκι και φυλάχθηκαν στους δυο λαξευτούς τάφους στον κήπο του μουσείου. Τα σπουδαιότερα αρχαία του Μουσείου της Ολυμπίας, ο Ερμής, η Νίκη του Παιωνίου και τα αετώματα, χρειάστηκαν ιδιαίτερη φροντίδα φύλαξης σε ειδικά κατασκευασμένα κιβώτια και απόκρυψη σε τάφρους που καλύφθηκαν με μπετόν.

(Μ. Πετράκη, *Ο άγνωστος πόλεμος...*, ό.π., σσ 147-150- παραπέμπει στο Β. Χ. Πετράκο, *Τα αρχαία της Ελλάδος κατά τον πόλεμο 1940-44*, Αθήνα 1994 και στη Γ. Συκκά, «Όταν τα αρχαία πήγαν καταφύγιο» στην *Καθημερινή*, 26/10/2012)

Π.2

Από την προετοιμασία απόκρυψης των επιτύμβιων γλυπτών του Μουσείου(1940)

(Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου). Πηγή: www.lifo.gr

Π.3

Η απόκρυψη του Κούρου του Σουνίου ΕΑΜ 2720 στο όρυγμα που είχε διανοιχθεί μπροστά από το θάβρο του (1940)

Π.4

Ένα από τα ορύγματα για την εναπόθεση των αγαλμάτων (1940)

Π.5

Στιγμιότυπο από τον εγκιβωτισμό του αμφορέα A 803 του Διπύλου (1940)

Π. 6

I. Μακρυγιάννης «Γι αυτά πολεμήσαμε».

«Είχα δυο αγάλματα» σημειώνει ακόμα «περίφημα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ατόφια - φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τὰ 'χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ Άργος θα τα πουλούσαν κάτι Ευρωπαίων· χίλια τάλαρα γύρευαν [...]. Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα:

Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι αυτά πολεμήσαμε»

(Στρατηγού Μακρυγιάννη, Απομνημονεύματα 1829-1850, Β' 303)

ΟΜΑΔΑ Β : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές , μπορείτε να επεξεργαστείτε δύο (02) από τις προτεινόμενες δραστηριότητες:

Όνομα: Δώστε στην ομάδα σας ένα όνομα που να φτιάχνει ακρωνύμιο και να προσδιορίζει είτε το περιεχόμενο της εργασίας σας, είτε τον τρόπο που (συν)εργαστήκατε.

1. Συζητήστε για τους τρόπους με τους οποίους προσπάθησαν οι αρχαιολόγοι και όλοι οι εργαζόμενοι στην Αρχαιολογική Υπηρεσία να διασώσουν σημαντικά έργα του ελληνικού πολιτισμού μέσα στον πόλεμο (Π.1-Π.5)
2. «Θυμάμαι... ήμουν παιδί την εποχή του Πολέμου και κρυφά βοήθησα στη διαδικασία της απόκρυψης των αρχαιοτήτων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο». Υποθέστε ότι είστε στη θέση του συγγραφέα και έχετε βιώσει τα γεγονότα που περιγράφετε. Αφηγηθείτε τις αναμνήσεις σας στα εγγόνια σας.
3. Πολλά χρόνια πριν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης ο Ι. Μακρυγιάννης είχε αναφερθεί στη ανάγκη διάσωσης του ελληνικού πολιτισμού (Π.6). Συζητήστε στην τάξη για το κατά πόσο οι ιδέες του Μακρυγιάννη επιβίωσαν στην Ελλάδα της Κατοχής. Πώς συσχετίζεται, κατά τη γνώμη σας, η αναφορά από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη με την απόκρυψη των αρχαιοτήτων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο; (να λάβετε υπόψη ότι οι εργασίες αυτές γίνονταν από νύχτα σε νύχτα)
4. Ετοιμάστε ένα πρωτοσέλιδο εφημερίδας του 1945 για την έναρξη της επανατοποθέτησης των έργων τέχνης ιδιαίτερης πολιτισμικής αξίας μετά τη λήξη του Πολέμου.
5. Εσείς ποια έργα παλαιότερων εποχών του τόπου σας θα τοποθετούσατε σε ένα «κιβώτιο-κάψουλα του χρόνου» για να το βρουν οι επόμενες γενιές;

Δραστηριότητα αρ. ----

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

